

Naerata maailmale

FOTOD: G. Leppik

Sakala Ringkonna kodutütardel 80. sünnipäeva aktus toimus 19. jaanuaril Viljandi Maavalitsuse saalis. Hümni laulis kaasa terve saal. Ringkonna vanem Urve Loit koos Jakobsoni rühma kahe kodutütrega süütasid küünlad ja avasõnad lausus Sakala Noorte Kotkaste ja Kodutütardel Sõprade Seltsi liige ning endine noorkotkas Valev Kaska. Toon tema kõne ära lühendatult:

„Kallid kodutütred! – Ma ei nimeta teid lihtsalt kallideks selle sõna pärast, vaid teie olete meile, meie rahvale, kallid kui tulevased meie rahva saatuse määravad – tegijad. Teist oleme meie kestmajäämine ja värika elu jätkamine. Mulle meenub aeg mõned aastad enne sõda. Õppisin tollal Võrumaal, kus on ka minu juured, väikeses neljaklassilises algkoolis. Kui meie õpetaja, Vabadussõjast õppursõdurina osavõtnu, rääkis meile Vabadussõjast, siis tundus see meile mingi eelajaloolise asjana, võrdne mammutite ajaga, olgugi, et Vabadussõjast ei olnud möödunud veel kahtekümmet aastatki. Me olime sündinud ja kasvanud vabas Eestis. Ka teile, tänased kodutütred, on aeg kus räägitakse sinimust-valge lehvitamise ja vabaks laulmisest mingi ammuse,

enne teid olnud ajana. Teiegi olete sündinud vabas Eestis ja vabaks laulmisest on möödunud aasta pärast juba veerandsada aastat.

Jah, me võime tõesti öelda, et me laulsime end vabaks. Kuid teine väide, et me laulsime end vabaks ilma ohvriteta ei kannata enam ajaloolise töö valguses õiglust. Meie vabadus maksis ühte kallimat hinda maailmas, nõudes ohvriks pea iga viienda inimese.

Teie tänasel 80. aastapäeval ma räägin teile lühidalt Sakalamaa kodutütardel organisatsiooni teistkordsest taassünnist paarkümmend aastat tagasi, veel nõukogude vene okupatsiooni tingimustes. Ka teie organisatsioon oli vene okupatsiooni ajal keelatud. Kuid parimad endised kodutütred kandsid oma organisatsiooni vaimu ja eesmärki oma hinges kogu okupatsiooni aja.

Ja tuli aeg. 25. juunil 1989. aastal, veel okupatsiooni tingimustes taastati Tahkurannas meie presidendi, Konstantin Pätsi, ausammas ja selle ausamba avamisel said kokku hallipäised naised ja mehed, kes olid olnud kodutütardena ja noorkotkastena auvalves selle ausamba esmaavamisel aastal 1939.

Need neli, **Kalju Kressel, Virve Sapas, Raimond Ariko ja Lehte Salumäe** tegid samas

avalduse ja üleskutse - taastada noorkotkaste ja kodutütardel organisatsioonid.

12. augustil 1989. aastal kogunes selle üleskutse alusel Tahkuranna koolimaja kogu Eestist 60 ennesõjaaegset kodutütart ja noorkotkast. Asutati Noorte Kotkaste ja Kodutütardel Liit ja valiti vabariiklik vanemate kogu. Noorkotkad – Kalju Kressel – peavanem, Raimond Ariko – peastaabi ülem, Heino Tammemäe – peastaabi ülema abi. Kodutütred – Virve Sapas – peavanem, Lehte Salumäe – peavanema abi, Leili Zatelberg – abi.

3. juunil 1990. a. eelnevate läbirääkimiste tulemusena, said Viljandis, Johannes Koigi korteris, kokku seitse ennesõjaaegset kodutütart ja noorkotkast: **Meeta Laanemets, Vello Luide, Valev Kaska, Johannes Koik, Helju Niilus, Kalju Laanemets ja Harald Hommik**. Otsustati taastada Viljandimaal noorkotkaste ja kodutütardel organisatsioonid ja selleks kutsuda kokku 15. juulil 1990. a asutamiskoosolek.

15. juulil kogunesid Viljandi Maagümnaasiumi saali veteranid - 16 kodutütart ja 13 noorkotkast. Asutati Sakalamaa Noorkotkaste ja Kodutütardel Ühendus ja võeti vastu esimesed kodutütred: **Piret Puurmann, Piret Rebane, Anneli Pajor, Reet Hirv, Piia**

Pääso, Maarja Hürdus ja Kati Küttis. Seda kuupäeva võib lugeda Sakala Kodutütardel organisatsiooni taastamise päevaks.

Asuti omaalgatuslikus korras organiseerima kodutütardel rühmi Viljandimaa koolides. 31. oktoobril 1990. a. kui Ühendus korraldas Viljandi Kultuurimajas piduliku koonduse-lõkkeõhtu, olid esindatud kodutütardel Viljandi I KK, Sürgavere kool, Viljandi IV KK, Kolga-Jaani kool, Nuija KK, Mõisaküla KK ja Viljandi III 8 kl. Kool.

Koolides esines vastutöötamist nõukogudeaegse pioneerorganisatsiooni järglase - ELO poolt. Veel aastaid hiljem keeldusid mõned endised pioneerijuhid, nüüdseks uue nime saanud „huvijuhid“, tegelemast kodutütardel-noorkotkastega. Kuni taas vaba Eesti esimese seadusliku valitsuse tööleasumiseni 1992. aasta hilissügisel tegutses kodutütardel organisatsioon kodanikualgatuse korras, ilma riikliku abi ja tunnustusega. 16-17. juunil 1990. a Koikküla kokkutulekul jättis oma esinemisega tollane Savisaare toetaja Andrus Oõvel rahvarindelase kummalise mulje. Ei tunnustanud ju Rahvarinne ja Savisaare valitsus Kaitseliitu ega selle noorteorganisatsiooni. A. Oõvelil tuli nüüd noorkotkaste-kodutütardel veteranidega rääkides

vaikida oma tõekspidamistest, öelda midagi halba. Savisaare enda sõnad Kaitseliidu kohta kõlasid kord ka siin, Viljandi Maavalitsuse saalis, toimunud rahvakosolekul: „Kaitseliit on batka Mahno jõuk“ Kaitseliidu Sakala Maleva staabihoones on seinal marmortahvel kuue nimega: Virve Sapas, Kalju Kressel, Kalju Laanemets, Harry Vilumaa, Leonhard Saluveer, Helju Mägi. Ja 2008. aasta augustis paigaldas Sakala Noorte Kotkaste ja Kodutütardel Sõprade Selts marmortahvli ka Vello Luide sünnikohta Vaidas. Kodutütred! Ärge unustage neid. Nemad andsid oma jõu ja oskused teie organisatsiooni taastamiseks ja juhtimiseks kuni meie riik suutis võtta teid oma hoole alla. Kirjutage üles oma rühma ajalugu, kahjuks väga palju ununeb ajaga. Oleme Kerstiniga teie ajalugu koostanud, valgeid laike on jäänud just organisatsiooni taastamise algusaastatesse. Soovin Teile enda ja Sakala Noorte Kotkaste ja Kodutütardel Sõprade Seltsi nimel jõudu ja jaksu. Kasvage väärilisteks oma rahva ja kodumaa tütardeks. Rõõmurohket ja teguderikast juubeliaastat Teile kõigile, kodutütred ja Teie juhid.“

Ka Kaitseliidu Sakala Maleva pealik soovis meile jätkuvat töötahet, edasipüüdlikkust ja rõõmsat meelt ning toonitas heakskiidu õhkkonda ja armastust maailmas. Tema sõnul on kodutütred rõõmsameelselt teotahelised, kes oma entusiastlikult tublide juhendajate käe all omandavad päevast-päeva nii uusi teadmisi kui ka vajalikke oskusi. Uusi kodutütred võeti seekord vastu 17, seda on rohkem kui eelmisel aastal Hallistes. Tüdurukud ütlesid töötuse kõlaval häälel ja kindlasti jäi töötuse andmine neile meelde. Vanemate kodutütardega meenusime, kuidas neid vastu võeti. Ühiselt oli kõikidel meeles, et kartus oli päris suur ja kõik pabistasid natuke. Muusikalisi vahepalasisid pakusid seekord Viljandi meeskoori Sakala sekstett ja TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia üliõpilased Sänni ja Cathy viiulitega. Kõik sõnavõtjad ütlesid oma õnnesoovid südamest. Eriti jäi meelde Viljandi maavanema Lembit Kruuse ütlus: naerata maailmale, siis naeratab maailm sulle vastu. Proovige, see toimib.

Kerstin Käärrik
Noorteinstruktor

OMA MAA

Viljandi, veebruar 2012

Elagem Eestile!

Ja käes ongi juba aasta teine kuu – veebruar, küünlakuu. Meie riigile ja rahvale oluline ja väärtuslik kuu. 94 aastat tagasi, juba 23. veebruaril Pärnus ja 24. veebruaril Tallinnas, Viljandis ja pea kõigis teistes Eestimaa linnades kuulutati Eesti Maapäeva Vanemate Nõukogu 24. veebruari „Manifesti kõigile Eestimaa rahvastele“. Tegelikult kuulutati seda kogu maailmale, et ühe impeeriumi varemtele oli tekkinud uus rahvusriik – „demokraatiline Eesti vabariik“! Kuu alguses aga on mitte vähem oluline tähtpäev – Tartu rahu 92. aastapäev. See võidukas rahu oli krooniks meie vaprate sõjameeste, aga ka värske riigijuhtide ja „udusulis“ diplomaatide võitlustele ja tegudele. See oli ja on kogu Eesti rahva võit.

Vaadates tänast tegelikust, lugedes ja kuulates-vaadates meediat, suheldes igapäevaselt erinevas vanuses ja erinevate tegevustega hõivatud inimestega, jääb siiski aeg-ajalt mulje, et paljudele meist polegi oluline, mis sündis 94, 92, 73, 71 või isegi vaid 23 aastat tagasi. Huvitav ja oluline tundub olevat hoopis see, millise lollusega on hakkama saanud mõni meie erakond või selle prominente liige, mõni nn „staaripoliitik“ (!?), või mida teevad ärilise meedia poolt ülespuhutud välismaised „staarid“ ehk eesti keeles lihtsalt tähed, mis kustuvad sama kiiresti kui ilmuvadki.

See, et meie riikliku iseseisvuse nimel on oma kõige kallima – elu – andnud kümned tuhanded mehed ja naised nii Vabadussõjas, kui II Maailmasõja lahingutes, metsavendade ebavõrdses ja julmas võitluses ebainimliku režiimi kõige ebainimlikuma vägivallamasinaga, et kokku enam kui 30 000 Eesti Vabariigi kodanikku viidi 1941. ja 1949. aastal vägivaldselt ääretu Siberi vangilaagritesse või asumisele, et enam kui 70 000 Eesti Vabariigi kodanikku pages 1944. a kodumaalt vältides pea mõõdapäraseimatut vägivaldat ja ebaõiglust uue okupatsiooni tingimustes, jne jne, ei lähe vist paljudele meist üldse enam korda, sest .... mind see ju ei puuduta(nud)!

Vale! Puudutas ja puudutas eranditult igaühte meist. Me oleme unustanud, et enne II Maailmasõda oli Eesti Vabariigi elatustase kõrgem kui see oli tollal Soomes. Me ei olnud veel ehk samal tasemel, kui Rootsi või Taani aga lähenesime sellele ja vääramatult. Eestis toodetud kaubad olid konkurentsivõimelised Euroopas ja maailmaturul ning kõrgelt hinnatud. Suurriikide võimuvõitluses ja seni veel täielikult selgeks tegemata asjaoludel lahtipäästetud suur sõda ja sellele järgnenud huvisfääride ümberjaotus selle maailma vägevate vahel, paiskas meid viiekümneks aastaks tagasi orjusesse, seekord jabura nn „kommunismi“ orjusesse, samal ajal, kui vaba maailm arenes ja oma heaolu poolest meist üha kaugenes.

20 vabaduseaastaga seda kaotatud tagasi teha pole lihtsalt võimalik. Me oleme saavutanud isegi palju, mis paneb paljusid teiste riikide kodanikke ja riigijuhtegi imestama. Ja kui poleks seda eestlastele nii omast omavahelist näakklemist ja ärapanemist, oleks me võib-olla kukesammu võrra veel kaugemal. Suuga ei tehta ära midagi peale pahanduste, töö on see, mis toidab! Jõudu tööle! Ja jätku leivale! Ning olgem uhked, et oleme eestlased, kellel on olnud väarikad ning töökad esivanemad, kellelt meil on veel palju head eeskujut võtta ja keda me ei tohi kunagi unustada. Kui see siiski peaks kunagi juhtuma ja seda tõenäoliselt meie endi lolluste tõttu, siis unustatakse ükskord ka meid. Igaveseks!

R. K.

Tartu vabastamise tähistamine Tähtveres

14. jaanuaril 2012. aastal toimus Tartus, Tähtvere pargis taastatud Vabadussõja monumendi juures mälestustseremonia, millega tähistati Tartu vabastamist 14. jaanuaril 1919. aastal, mälestati hukkunuid, nii ohvreid kui Eesti vabaduse eest langenuid.

Selle avaliku ettevõtmise korraldajaks oli MTÜ Tartu Memento. Vastutavaks isikuks oli Enn Tarto. Tseremonia algas vaikse leinaseisakuga. Austati ja meenutati Eesti vägede võitu 14. jaanuaril 1919. a, mälestati hukkunuid ja Eesti vabaduse eest langenuid läbi aegade, ka viimase 20 aasta jooksul Eesti Vabariigi eest langenuid. Seejärel kõneles koosolijale Enn Tarto.

Toome siinkohal ära tema sõnavõtu:

“Austatud üritustest osavõtjad, härrad ohvitserid, sõjakooli kadetid, kaitseleitlased, üliõpilased, kaasvõitlejad, kaaskannatajad, lp daamid ja härrad! Meenutame veelkord hästi lühidalt ajalugu. 7. jaanuariks 1919 oli enamlaste pealetung seisma pandud ja lahinguline algatus oli vastase käest läinud Eesti vägede kätte, Põhja-Eestis arendasid Eesti väed otsustavat pealetungi. Vabastatud Tapalt suundusid soomusrongid nr 1 ja nr 3 Tartu suunas. Soomusrongide üldjuht oli kpt Karl Parts. Tartu suunas liikusid koos soomusrongidega Kuperjanovi partisanid, ülemaks leitnant Julius Kuperjanov. Otsustav lahing võideti 14. jaanuaril 1919 Tähtvere väljadel, Tartu vabastati. See oli sündmus, mis innustas Eesti vägesid, sisendas optimismi elanikkonnas. Eesti vägede võit lõpetas tapatalgud Krediidikassa keldris, kus bolševike poolt tapeti 33 süütut inimest. Hukatute hulgas oli esimene Eesti apostelliku õigeusu piiskop Platon,

preestrid Bežanitski ja Bleive ning kirikuõpetajad - professor Hahn ja Schwarz. Juba eile Eesti Apostliku-Õigeusu Kirik tähtsatas Tallinnas ja täna alates kella kümnest Tartu Uspenski kirikus esimese Eesti piiskopi, 1919. aastal enamlaste käe läbi märtrisurma surnud püha Platoni ja kaaskannatajate mälestust.

Minu esinemise järel peab palvuse preester Orenti.

Austatud kohalviibijad! Võidu mälestusteks Tähtvere väljadel avati siin mälestusmärk 3. juulil 1932. aastal. Okupantriigi NSV Liidu teenistuses olnud isikud hävitasid mälestusmärgi 1940. aastal. Pöördusin Tartu Memento palvel Tartu Linnavalikogu poole aprillis 2004. aastal ettepanekuga taastada mälestusmärk. Volikogu toetas üksmeelselt meie ettepanekut ja Tartu Linnavalitsuse korraldas mälestusmärgi taastamise samas paigas ja endisel kujul. Mälestusmärk taasavati 2. juulil 2006. aastal. Tahaksin veelkord rõhutada, et Tartule ja Eestile vajalik monument taastati Tartu Linnavalikogus esindatud erakondade poliitilise üksmeele tulemusena. Selle monumendi juures me mäles-

tame võitu Tähtvere väljadel 14. jaanuaril 1919, mälestame hukkunuid ja Eesti vabaduse eest langenuid läbi aegade. Selle monumendi juures käidi välja mõte, et ka need inimesed vajavad meelepidamist ja mälestusmärkide püstitamist, kes on Eesti eest võideldes langenud pärast Eesti iseseisvuse taastamist. Afganistanis on juba langenute mälestusmärk ja kui Eesti Vabariigi väed lahkuvad Afganistanist, siis nad võtavad mälestusmärgi kaasa. Täna tähelepanu eest!”

Seejärel pidas palvuse munkpreester Orenti Mägi EAÕK Tartu pühade Aleksandrite kogudusest. Ta rääkis õudustest krediidikassa keldris, palvetas hukkunute mälestuseks ja palus Jumala õnnistust meile kõigile.

Tartu Linnavalitsuse poolt esines kõnega ja asetas mälestusmärgile pärja abilinnapea Jüri Kõre. Ta tunnustas Tartu Memento initsiatiivi, mõistis mementolaste muret Raadi tiigi ääres oleva monumendi teksti pärast ja mõistab soovi luua Emajõe äärde “Pisarate park”. Tartu Memento poolt asetasid mälestusmärgile pärja Enn Tarto ja Valve Luuka.

Eesti Memento Liidu pärja asetas Anne Eenpalu.

Pärjad asetasid ka Kaitseväe ühendatud õppeasutuse ülem kol Aare Ermus ja sõjakooli kadetid ning Kaitseleidu Tartu Maleva esindajad, Tartu Vabadusvõitlejate Ühenduse esindaja ja linnakodanikud. Kristjan Mugra asetas pärja IRLi poolt. Kaitseleitlane Sasko asetas juba enne tseremonia algust sini-must-valged lipud umber mälestusmärgi esise platsi. Lippudega olid kohal paljude vabauhenduste esindajad - mementolased, vabadusvõitlejad ning üliõpilaskorporatsioonid “Vironia” üliõpilased.

Tseremonia lõppes taas leinaseisakuga. Kõik osavõtjad paljastasid pead.

Lõppsõnas lausus Enn Tarto: “Austatud inimesed! Me ei unusta meie võite, me austame Eesti eest langenuid, me leiame hukkunuid! Võitlus Eesti riigi ja rahva püsijäämise eest jätkub! Olgu tänane üritus meie panuseks selles lakka-matus võitluses. Usume, et ka aastal 2019 kogunevad siia 14. jaanuaril Eesti patriiidid ja neid on rohkem kui meid täna! Aidaku meid Jumal!”

See ehk huvitab ka meid!

Möödunud aasta novembrikuu ajalehes Reserviläinen ilmus artikkel „Venemaa sõjalispoliitiline areng ja Soome“. Selle autorid väidavad sissejuhatuses, et Venemaa taotleb oma suurriigi positsiooni taastamist. Riigi nõrgenenud relvajõudusid tahetakse kaasajastada tugeva rahasüstiga – vastavalt aastani 2020 kavandatud plaanile on kavas panustada selleks kokku umbes 500 miljardit eurot. Autorid väidavad, et geopolitika tagasitulek maailma poliitikasse on juba tõsiasjaks saanud. Selle mõju ulatuvad ka Soome piiride lähedale. Nõukogude Liidu ja hiljem Venemaa lahkumine oma positsioonidelt endise Varsavi pakti riikidest ja Balti mere idakalda riikidest oli „külm sõja“ lõppemise esimene etapp, mis langes kokku Euroopa Julgeoleku ja Koostöö Organisatsiooni poolt korraldatava nn. koostööpõhise julgeolekusüsteemi ülesehitamisega.

Teine etapp – Venemaa uus esiletulek endise N. Liidu riikide mõjusfääri võttis hoogu möödunud aastakümne keskel ja saavutas oma apogee Gruusia–Vene sõjaga, Ukraina nn. oranži revolutsiooni läbikukkumisega ja Valgevene üha laiemas integreerimisega Venemaa süsteemiga. Venemaa peab oluliseks parandada need neile kahjulikud 1990ndate aastate lahendused ja taotleb oma suurriikliku positsiooni taastamist.

Seega on ajalooline vastasseis taas tulnud n.d. pildile ja euroatlantilise julgeolekusüsteemi usutavus nõrgenenud, ehkki Läänes seda meelsasti tunnustada ei taheta. Üheks viiteks sellele on Venemaa püüd tühistada Euroopa Julgeoleku ja Koostöö Organisatsiooni tähtsamad saavutused nagu Euroopa julgeoleku põhimõtete kohased lepingud aastast 1999. Oma sõjalise doktriiniga Venemaa peab NATOt ohuks ja poliitiliselt alati mittekonsensuslik NATO peab Venemaad ometi partneriks. Selle kohta on üsna tabavalt öelnud üks eesti analüütik, et kurt ja pime suhtlevad omavahel.

1990ndatel aastatel hakati Lääne-Euroopas sõja ohtu pidama nii vanamoeliseks mõtteks, et selle tulemusena paljud riigid vähendasid oma relvajõudusid ebatavaliselt suure mahus ja tegid neile oma maakaitse ülesannete asemel ülesandeks rohkem tegeleda kriisireguleerimisega. Sellega aga nende riikide sõjaline valmisolek nõrgenes tuntavalt.

NATO sisemised raskused annavad tooni olukorras, kus alliansi tähtsaim ja sõjaliselt ning majanduslikult võimsaim riik – Ameerika Ühendriigid - on suunanud oma tähelepanu üha enam Aasia ja Vaikse ookeani suunas. Üsna vaevalt kulgenud sõjaretked Iraaki ja Afganistani on mõjunud kurnavalt ka USA majandusele ja

sõjalisele võimsusele lisaks ülemaailmsele majanduslangusele. See on vähendanud ressursse ja sellest tulenevalt on muutunud üha ebakindlaks ka USA poolt mitmete lepinguliste tingimuste relvajõudusid on hakatud moderniseerima mitmekülgset tugevneva ja kasvava majanduse toel ning osaliselt ka Saksamaa ja Prantsusmaa otsesel toetusel (nt moodsate Mistral-tüüpi dessantlaevade ja nende ehitamiseks litsentside müük Prantsusmaa poolt). Samas Soome ajaleht Kauppalehti kirjutab YLE uudistetoimetusele viidates oma käesoleva aasta jaanuarikuu numbris aga sellest, et Vene relvajõudude tulevastes hangetes võib tekkida Soome ettevõtetele uusi võimalusi, kuna Vene armee auahne moderniseerimisprogrammi katab relvajõud tervikuna. Nende eesmärgiks on moderniseerida 2020. aastaks 70 protsenti raketidest, hävitajalennukitest, allveelaevadest ja tankidest. Kuigi Venemaa toodab suurema osa sõjaväeasustusest endiselt ise, võimaldab moderniseerimine ka lääne komponentide kasutamist. Soome innovatsioonivõrgustiku „Finnodi“ Vene osakonna juhi Virpi Herranen sõnul tasuks Soome ettevõtetele luua konsortium või võrgustik ja pakkuda oma tooteid suuremate terviklahendustena. Teoorias oleks Soome ettevõtetele müüa konkurentsivõimelisi tooteid

Venemaa uuendas oma sõjaväeringkondi

Venemaa relvajõudude reorganiseerimisprotsessi taustal on selgelt näha püüe anda vastulööki selle suure riigi erinevatest suundadest tulevatele võimalikele sõjalistele väljakutsetele. Seejärel on organisatoorselt tehtud aja nõuetest tulenevaid muutusi. Raskekujulist ja kohmakat diviisipõhist süsteemi on hakatud asendada lääneriikide eeskujul palju paindlikuma brigaadipõhise süsteemiga. Endisest sõjaväeringkondadest on loobutud ja nende asemele on loodud vaid neli uut sõjaväeringkonda, mis sisuliselt on operatiiv-strateegilised ühendatud juhtimistasandid. Leningradi ja Moskva sõjaväeringkondade ühendamise teel moodustatud Lääne sõjaväering-

konna ühendatud juhtimistasandi staap on paigutatud Peterburgi. Samaaegselt võib see näidata raskuspunkti viimist lääne suunal Kesk-Euroopast loode poole.

Venemaa rabadaks muutunud relvajõudusid on hakatud moderniseerima mitmekülgset tugevneva ja kasvava majanduse toel ning osaliselt ka Saksamaa ja Prantsusmaa otsesel toetusel (nt moodsate Mistral-tüüpi dessantlaevade ja nende ehitamiseks litsentside müük Prantsusmaa poolt). Samas Soome ajaleht Kauppalehti kirjutab YLE uudistetoimetusele viidates oma käesoleva aasta jaanuarikuu numbris aga sellest, et Vene relvajõudude tulevastes hangetes võib tekkida Soome ettevõtetele uusi võimalusi, kuna Vene armee auahne moderniseerimisprogrammi katab relvajõud tervikuna. Nende eesmärgiks on moderniseerida 2020. aastaks 70 protsenti raketidest, hävitajalennukitest, allveelaevadest ja tankidest. Kuigi Venemaa toodab suurema osa sõjaväeasustusest endiselt ise, võimaldab moderniseerimine ka lääne komponentide kasutamist. Soome innovatsioonivõrgustiku „Finnodi“ Vene osakonna juhi Virpi Herranen sõnul tasuks Soome ettevõtetele luua konsortium või võrgustik ja pakkuda oma tooteid suuremate terviklahendustena. Teoorias oleks Soome ettevõtetele müüa konkurentsivõimelisi tooteid

nagu **elektronikat, sidesüsteeme, turvavarustust**, veepuhastustehnoloogiat, energiasäästulahendusi, suurkõokide sisustust ja haiglatarbeid. Seega poliitiliste ideoloogia ja ärimeeste ideoloogia sageli on väga erisuunaline. Kui üks tahab ellu jääda ja rahus elada, siis teine on raha eest valmis igale rõõville noa pihku panema, vaatamata sellele, et ta ise võib selle noa läbi kannatada või koguni hukka saada. Kauka-jumalad vist ei kao ilmast ialgi? Ja „soometuminegi“ näib olevat igavene.

Kuni aastani 2020 ulatuva relvastuskava jaoks on Venemaal planeeritud kulutada kokku umbes 20 triljonit rubla, ehk ligemale 500 miljardit eurot. Samuti on suudetud käivitada Venemaa enda laialdane relvastuse masstootmine esimest korda peale N. Liidu lagunemist. Ajateenistusest ei kavatseta loobuda veel lähema 10–15 aasta jooksul, mis tagab riigile üsna suure, 4–6 miljoni mehelise, väljõpetatud reservarmee. See võib tähendada seda, et Venemaa siiski ka edaspidi arvestab võimalusega, äärmise vajaduse korral, pidada laiamõõtmelise sõda. Seda suurt reservi vajatakse ennekõike Hiina suunal. Tehniliselt on seda aga ka võimalus rakendada okupatsiooniväena.

On ilmne, et lääne suunal vajab Venemaa väiksemaid, paindlikke ja kõrges valmidusastmes olevaid,

efektiivselt toimivaid löögüksusi, kellel on võimekust saavutada operatiivseid tulemusi ka rahuaja koosseisuga. Vajaduse korral võib neid aga kiiresti ka tugevdada. NATO riikide territoriaalse kaitse nõrgenemine ja teisalt Venemaa kõrges valmidusastmes olevate üksuste arendamine on põhjustanud hämmingut ja ebakindlust Soome ja Skandinaavia riikide lähiehituste ja idapoolsetes Kesk-Euroopa riikides.

Venemaa üksuste arv endises Leningradi sõjaväeringkonnas on N. Liidu lagunemise järel tunduvalt muutunud. Uue aastatuhande hakul toimunud üksuste suure vähenemise järel on tendents nüüd jälle suurenemise suunas.

Soomest ida ja kagu poole jäävaid Venemaa maavägede üksusi juhib Venemaa 6. armee staap. Aastal 2010 moodustati Peterburist lõunapool paiknev uus motoriseeritud jalaväebrigaad. Seejäre kuulub uute, kõrge valmisolekuastmega, üksuste hulka. Karjala Kannasel, Kamenkas on samuti valmis valiküksuste hulka kuuluv motoriseeritud jalaväebrigaad. Peterburist põhja poole, Sertolovos, olevates varustuse ladudes moodustatakse samuti ühte brigaadi.

Neid brigaade toetab helikopterriüksus paikneb samuti Karjala Kannasel. Hulgalisest üksustele tuletoetust andvast suurtükiväe üksustest tuleb mainida vast ka

Kaitseliidu Sakala Maleva KARXSI malevkond

9. veebruaril möödub 22 aastat Karksi malevkonna taasloomisest

Selleks, et jõuda kolmanda alguseni, peaksime minema ajas tagasi aastasse 1917. 30 märtsil peeti Pärnu linnas koosolek, kus leiti vajalikuks alustada rahva omakaitse, vabatahtliku (tagavara) miilitsa asutamist. Kas samal ajal moodustati omakaitse ka Pärnumaal, pole mulle kahjuks teada.

Kätte jõudis 1918. a november. Maailma tollase ajaloo suurim ja ohvriterohkeim sõda lõppes. 11. novembril jätkas oma tegevust Eesti Vabariigi Ajutine Valitsus. Samal päeval astus avalikkuse ette okupatsiooniaegse omakaitse varjus organiseeritud Kaitseliit. Eesti Kaitseliit, nagu ta end tollase keelepruugi kohaselt nimetas. 20. novembril 1918. a andis malevapealik välja päevakäsu nr 1 Pärnu linna ja maakonna malevale, kus käskis moodustada linnas kolm ja maakonnas seitse jaoskonda. Maakonna jaoskonnad olid kuues kihelkonnas (sh. ka Halliste kihelkonnas) ja 2 vallas. Veidi hiljem lisandusid Karksi, Häädemeeste, Sindi ja Vändra jaoskonnad.

Varsti peale Vabadussõda keelustati Kaitseliidu tegevus. Peale paariaastast pausi, 20. detsembril 1924. a sai, kapten Pulma kindral Untilt käsu alustada Pärnu linnas ja Pärnumaal Kaitseliidu organiseerimist. **See oli Kaitseliidu teine algus.** Detsembril lõpuks oli Pärnu linnas ja maakonnas Kaitseliitu astunud 191 meest. Piirkonniti vaadates oli Pärnu 100 meest, Mõisaküla alevis 31, Abja vallas 20, Sindis 20 ja Taali vallas 20. 1925. a reformiga allutati Kaitseliit sõjaministrile ja moodustati linna ja maakonda üheksa kaitsejaoskonda. Kaheksandas jaoskonda (jaoskonnaülem reservkapten Peeter Reigas) kuulusid Laatre, Abja, Uue- ja Vana-Kariste, Penuja, Põõgli, Pornuse, Polli ja Karksi vald ning Mõisaküla alev. Veel sama aasta 2. veebruaril kinnitati Kaitseliidu põhikiri, mille järgi nimetati kaitsejaoskonnad malevkondadeks ja jaoskonnaülemad malevkonnapealikeks. Märtsikuus otsustas Kaitseliidu staap malevkondi kohanimeid järgi nimetada. Nüüd ühtisid malevkonna piirid ka kihelkonna piiridega. „Karksi malevkonnas“ oli tollal 159 meest ja pealikuks reservalamkapten Maurus Vahtrik ning „Mõisaküla malevkonnas“ 232 meest ja pealikuks reservkapten Peeter Reigas. Augustikuus olid relvad igal kaitseliitlasel ja novembriks sai Pärnumaa malev veel nelikümmend 9mm Browning-tüüpi püstolit, millised maleva

ohvitseridele ja allohvitseridele välja jagati.

1926. aasta alguses algasid pealike väljaõppe kursused Tori malevkonnas ja jätkusid Audru, Halliste-Saarde, Vändra, Häädemeeste, Karksi ja Jakobi malevkondades. Esimene suurem taktikaline õppus Pärnumaa malevas oli Karksi malevkonna korraldada ja see toimus Nuia alevi ja Polli mõisa piirkonnas. Osalejate sõnade kohaselt õnnestus õppus, vaatamata suurele vihasajule, igati. Kuna Kaitseliidu vajalikkuses ei kahelnud Eesti Vabariigis enam keegi, pandi pöörtohk sõjaliste harjutustele, millede paremaks läbiviimiseks eraldati Vabariigi Valitsuse 23. märtsi otsusega igale malevkonnale kuni 3 ha maad riigimaade tagavarast harjutusplatsideks. Sõjalise väljaõppe kõrvalt hakati Kaitseliidus aina rohkem tegelema ka seltskondliku eluga. Korraldati pidusid ja seltskondlikke tegevusi, millised lisaks meelelahutusele aitasid parandada ka malevate ja malevkondade majanduslikku olukorda. Nimelt olid tollal Kaitseliidu peod vabastatud maksudest ja saadud tulust kuulus 75% malevale ning 25% malevkonnale.

Hoogustus ka spordi harrastamine. 9. mail 1926. a valiti Pärnumaa maleva malevkondade spordiklubide juhatus. Spordiklubide juhatuses esimeheks sai maleva pealik kpt Adamson. Esimene suurem ettevõtmine oli jalgpallivõistlus Mõisaküla ja Kilgi-Nõmme Kaitseliidu spordiklubide vahel, mis lõppes tulemusega 1:1. Tähtsaimaks spordialaks kujunes laskmine. Ala arendamiseks loodi 1928. a nii Pärnu kui Pärnumaa malevate juurde laskespordi klubid. Muudest spordialadest teivõistluste regulaarselt maleva teivõistluste maadluses, orienteerumiskogus, sõjalises kolmevõistluses, granaadiviskes, jao rännakus ja kergejõustikus. Paljude aastate vältel oli maleva mitmekülgsemaks sportlaseks Johannes Kõvamees Halliste malevkonnast. 1927. aasta algas Kaitseliidus suusatamise propageerimisega. Selleks korraldati suusakursusi malevate spordipealikele, kes andsid õpitut edasi kodumalevates. Malevkondades loodi suusabaase, millede tarvis püüti ise suuski valmistada, kuna suusavarustus oli ostmiseks liiga kallis. Suuski valmistati tol ajal kasepuust, mida Eestimaa metsades jätkus. Ometigi vajas asi õppimist ja nii korraldati 1933/34. aasta talvel suusavalmistamise kursused

Koongas, Uduveres, Vändras, Toris, Karksi-Nuias, Kilgi-Nõmmes, Kablis ja Mõisakülas. Peale esimeste suuskade valmimist toimusid peagi ka suusavõistlused. Esimeseks võistluseks, kus Pärnumaa mehed end naabritega võrrelda said, toimus 21. ja 22. veebruaril 1931. a Viljandis. Kuna meestel puudus mürdamal suusatamise kogemus, siis Viljandi järskudel mäenõlvadel ei tulnud nad toime ja kõik nad katkestasid võistluse.

1. novembrist 1927. a lahutati 557meheliseks paisunud Halliste – Saarde malevkond (endine Mõisaküla malevkond) Halliste ja Saarde malevkonnaks. Malevlased liigitati 1. ja 2. järgu malevlasteks ning noor-malevlasteks. Väljaõppe elavdamiseks korraldati Abja-Sarjal, Audrus, Toris ja Vändras suvelaagrid, kus väljaõppe juhtideks olid Pärnu garnisoni ohvitserid ja allohvitserid. Toitlustamine laagrites oli naiskodukaitsjate õlgadel. Laagrites õpitut praktiseeriti taktikaõppustel ja manöövril. Suurim tolle aja manööver oli 250 osalejaga Voltveti ja Mõisaküla kompaniide ühisõppus.

Relvadeks olid peamiselt Jaapani vintpüssid, mis Tallinnas Inglise laskemoonale ümber puuriti. 1928. a sai Pärnumaa malev oma relvastusse 25 püstolkuulipildujat. Need olid Tallinnas Arsenali tehases valmistatud 9mm püstolipadruneid kasutavad relvad. Samal aastal sai Pärnu malev ka suurtükipatarei. Esialgsed kaks 3,425 tollilist kahurit vahetati järgmisel aastal saksa 77mm kahurite vastu.

Kaitseliidu paremaks propageerimiseks ja isamaalise kasvatustöö tõhustamiseks loodi maleva staabi juurde propagandaosakond, milline korraldati ümber uhke nimega propaganda „päälükute“ instituudiks. Propagandapealike tegevdamisel korraldati koos-

olekuid ja kõnekoosolekuid, pidusid ja muid kokkutulemi. Vähe oli pidusid ja ettevõtmisi, kus ei esinetud kõnedega. Parimaks propagandaks kaitseliidule üldse ja malevale eriti, olid maleva ja malevkondade aastapäevade tähistamine, mis kujunesid rahvapildudeks. 1930. a veebruaris ja märtsis sõitis Pärnumaal ringi Kaitseliidu rändkino, andes 39 seansi 3176le vaatajale. Seltskondliku tegevuse korraldamisel selgus, et Kaitseliit kui meesteorganisatsioon vajab siiski ka naiste abi ja toetust. Nii tekkisid esimesed rühmad Mõisakülas, Saardes, Jakobis, Vändras ja Karksi-Nuias. 1928. a oli Naiskodukaitses Pärnumaa ringkonnas 15 jaoskonda, nende hulgas Abja, Mõisaküla, Saarde ja Karksi.

Kaitseliitlastele andsid järelekasvu noorliikmed. Esimene Noorte Kotkaste (NK) rühm loodi Vändras. 1930. a korraldati Pärnu Pärnumaa, Pärnu ja Sakalamaa malevate noortejuhtide ühiskursus pooleksajale osavõtjale. 28.-29. augustini 1932. a oli Abjas Halliste ja Karksi noorkotkaste laagri 30 osalejaga, kus laagriülemaks oli instruktor Kuhlberg. Pärnumaa naiskodukaitsjad jõudsid kodusõjale (KT) organiseerimiseni 1931. a.

1932. a osalesid Pärnu ja Pärnumaa kaitseliitlased nelja maleva – Pärnumaa, Pärnu, Sakalamaa ja Valga maleva ühisõppusel. Hoolikalt valiti lahingüksuste juhte. 449 Pärnumaa maleva tulevast sõjapealikut tegid läbi 16x24tunnise kursuse. Abja manööver viidi läbi 1.-2. oktoobril 1932. a. Abja, Halliste ja Öisu valdade territooriumil. **Kokku osales õppusel 2 532 kaitseliitlast**, neist 1 189 Pärnumaal. Abja-Paluoja turuplatsile kogunesid Pärnumaa sõdalased Kaitseliidu ülema, kindralmajor Roska (hiljem Orasmaa), korraldatud ülevaatusel. Pealtnägijate sõnul oli see olnud võimas

ja meeliulendav vaatepilt, kui 2,5kilomeetri pikkune rännakolonni täies relvis kaitseliitlasi defileerinud Kaitseliidu ülema ees ja liikunud siis naiskodukaitsjate poolt pakutavale lõunasöögile „Teki“ talu väljal. Uudsete relvadena võeti maleva relvastusse raskekuulipildujad. 1934. a loodi Halliste malevkonna 1. kompanii juurde Mõisaküla raskekuulipildurite komando. 1933. a loodi Pärnu maleva juurde mereüksus, kuhu kuulusid Pärnu divisjon ja üksikrühmad mitmel pool rannikul. Hiljem nimetati Audru, Halliste ja Häädemeeste rühmad meredivisjonideks ning allutati Pärnumaa malevale.

1934. a alustati kogu Kaitseliidus, seoses nn „vapside“ probleemiga, nimekirjade revideerimist ja puhastamist. Pärnumaal arvati organisatsioonist välja 30 kaitseliitlast. Järgneval maleval puhastamisel kustutati Pärnumaa maleva nimekirjast vaid Halliste malevkonna juristkonsult Paul Telg, kes pidas paremaks Soome põgeneda.

Väljaõppe parandamiseks oli malev jagatud õppepiirkondadeks, kus 4. õppepiirkond koosnes Saarde, Halliste ja Karksi malevkonnast. 1. detsembril 1939. a kuulusid Pärnumaa Malevasse teiste hulgas Halliste malevkond – pealik Peeter Nõmm (Kotkarist, Valgerist) ja Mõisaküla raudteekompanii (pealik Ipn Hendrik Palm). Naiskodukaitses ringkonnas olid teiste seas Abja, Mõisaküla, Penuja, Pornuse ja Vana-Kariste jaoskonnad. Kuna 01. märtsi 1939. a seisuga kadus Eesti kaardilt igaveseks 117 valda, siis sellest ajast alates kuni iseseisvusaastate lõpuni kuulusid Viljandimaa koosseisu ka praegused Järvamaa vallad Imavere ja Kabala, Jõgevamaal Põltsamaa – Pajusi ja Võisiku piirkond, Pärnumaal Kaansoo ümbrus ja Valgamaal Riidaja vald. Samal aastal lisandus Viljandimaaale Karksi kihelkond. Nõukogude ajal, mil moodustati Viljandi rajoon, praegune maakond, lisandus 1960ndate aastate algul Halliste kihelkond. (Abja, Mõisaküla, Uue- ja Vana-Kariste).

1939. aastast kuulus Sakala maleva koosseisu ka Karksi malevkond, pealik Juulius Parts. Juhatusse kuulus veel 11 meest. 1. kompaniisse 57 meest, 2. kompaniisse 71 meest. Kokku 140 kaitseliitlast. Nii oli see kuni 27. juunini 1940. a mil Kaitseliit N. Liidu ultimatiivsel nõudel likvideeriti. Kolmas algus Karksi malevkonnale algas 9. veebruaril 1990. aastal, kui Karksi kolhoosi

ehitusosakonna saali kogunes mõnikümmend inimest Karksi vallast ja vaatlejad Viljandist. Samal õhtul astusid Kaitseliitu 20 meest, kes otsustasid taastada Karksi malevkonna. Jaak Põldma ettepanekul valiti juhatuses esimeheks Ants Kalam, keda hiljem nimetati malevkonnapealikuks. Sellel kohal olin ma 1996. aastani. Esimeseks, ametlikult Kaitseliidu ülema poolt kohale määratud pealikuks, oli 1998. aastal Jaak Põldma, kes oli selles ametis kuni 2002. aastani. Samal aastal nimetati uueks pealikuks Valdur Kiik. Tema ametiaeg lõppes 2010. aastal, jättes uuele tulijale tugeva ja tegutseva malevkonna. 2010. aastast on malevkonna pealiku ametikohal Raivo Asuküla. Malevkonna ridadesse kuulub praegu üle 380 kaitseliitlast, kes jagunevad kaheks kompaniiks ja formeerimiskeskuseks. Toetajaliikmena kuulub Karksi malevkonna ridadesse ka Eesti Vabariigi president – Toomas Hendrik Ilves. Toetajate hulka kuuluvad veel 15 Keske-Soome Reservväelaste liidu liiget ja üks Rootsi kaitsejõududes teeniv major, kes palju aastaid on tegutsenud kontaktohviterina Eesti Kaitseväge Logistikakeskuse juures ja elab Viljandis. Kuna praegune malevkonna territoorium hõlmab kuut omavalitsust ja liidab paljusid endisi malevkondi, on meie liikmete hulk, võrreldes Teise Maailmasõja eelse ajaga, siiski veel väga väike. Loodame aga, et eesti meestest saavad ükskord tõesti mehed, kes ennekõike tahavad aga ka suudavad kaitsta oma kodu, peret, vara ja kodumaad.

Õnnitlen kõiki Karksi malevkonna endisi ja praegusi liikmeid malevkonna kolmanda alguse 22. aastapäeva puhul.

Ants Kalam
Karksi malevkonna pealiku abi teavituspäe

AUTORILT: Selle ülevaate koostamisel olen kasutanud Kaitseliidu Pärnumaa maleva ajalugu ja teisi teatmeteoseid. Lugupeetavad kaitseliitlased ja nende sõbrad ning toetajad. Kui kellelgi on säilinud vanu fotosid, kirjutisi, esemeid jmt, mis puudutavad Karksi malevkonna ajalugu, andke sellest teada telefonil 56 458 436 või e-posti aadressil: ants.kalam@mail.ee Peale koopiaste (esemetest fotode) tegemist tagastatakse kõik fotod, kirjatööd ja esemed endisel kujul omanikele.

←
rakettrelvadebrigaadi, mis on varustatud raskete raketitega, mille tulelatus on üle 80 kilomeetri.

„Iskander“ raketid on oluline osa

Üsna tähelepanuväärne võimekuse lisa ilmneb ka uute, 450-700 kilomeetri kaugusele lendavate, „Iskander-M“ tüüpi raketite Luuga rajooni paigutamise näol. Seal paikneb suurtükiväe raketibrigaad. Need relvad esindavad ka Venemaa uues sõjalises doktriinis mainitud uusi täppisrelvi ja nende laskekaugus ulatub lisaks Eestile ja Lätile ka peaaegu kogu Soome territooriumile. „Iskander M“ tüüpi raketid, olgu mainitud, võivad kanda nii tavalisi kui ka tuuma lõhkepäid. Sellele raketitüübile on Venemaa sõjalistes kavades ette nähtud nii oluline tuumaheidutus kui ka efektiivne ründerelva roll kogu riigi ulatuses. Taktikalised ballistilised raketid ja juhitud raketid täiendavad ründerelva raketid suurepäraselt. Venemaa

sõjaväejuhid panevad „Iskander“ tüüpi raketite suuri lootusi. Strateegilise löögi andmiseks on Luugasse paigutatud „Iskander“ raketite brigaad väga oluline. Selle täpsuslööke on võimalik koos õhujõudude tegevusega ära kasutada vastase kaitseüsteemide hävitamiseks, eriti siis, kui saab ära kasutada viimaste madalat valmisolekust.

Pihkva rajoonis tegutseb ründelennuväe divisjon ja eriettevalmistuse saanud brigaad (nn spetsnaz). Pet-samos (vene k. Petšenga) paikneb üks motoriseeritud jalaväebrigaad ja merejalaväe brigaad. Ka nende üksuste valmidus on vaid tunni küsimus. Arktilistes tingimustes toimetuleva „spetsnazi“ üksustest moodustatav „Arktika“ brigaad hakkab paiknema samuti Pet-samos. Sellest teatas Venemaa maavägede ülem, kindralpolkovnik Postnikov, 2011. a märtsis.

Sallast, kus Talvesõja ajal toimusid rasked lahingud, ida pool asetsevat Alakurti lennuväebaasi

renoveeritakse ja sinna paigutatakse uuendatud helikopteripolk. See koosneb ründerelva helikopteritest ja relvastatud transpordihelikopteritest. Samal territooriumil olevate varustusladude baasil moodustatakse motoriseeritud jalaväebrigaad, mida võib toetada eelnimetatud helikopteripolk. Ka Petrozavodskis paiknevate varustusladude baasil võidakse moodustada vähemalt üks brigaad. Lehtuusi, Peterburist põhja pool on valminud uus võimas radarijaam, mis muuhulgas on võimeline andma eelhoiatuse ka võimaliku strateegilise raketirünnaku korral. Lisaks sellele on ka Suursaarel taas pikema vaheaja järel hakatud ehitama uut õhuseire radarijaama. See on võimeline kontrollima lisaks Soome lahele ka Eesti ja Lõuna-Soome õhuruumi.

1. Õhujõudude ja Õhukaitsepiirkonna, Põhjamere laevastiku ja Läänemere (Baltimere) laevastiku õhujõududel on kokku kasutada üle 200 eri tüüpi lahingulennuki,

pea 200 lahinguhelikopterit ja umbes sama palju relvastatavaid transpordihelikoptereid ning veel palju muid eriotstarbelisi ja transpordilennukeid. Samale territooriumile mahuvad veel teisedki õhujõudude üksused. Venemaa õhujõud on kõikjal kiiresti mobiiliseeritavad ja üksused on pidevas valmisolekus ning täielikult sõjaaja koosseisus. Need võib lühikesse aja jooksul üle viia ka teistes kaugetes paikadesse vastavalt vajadusele.

Uusi, raskeid S-400, õhutõrjerakette, mis varem olid paigutatud vaid Moskva kaitseks, on praegu paigutatud ka Kaliningradi (Köningsbergi). Luugas olevate „Iskander“ raketite kõrval on seegi tõsine poliitiline signaal. S-400 raketitega võib kriisilukorras praktiliselt sulgeda Läänemere õhuruumi. See mõjutab otseselt Eesti, Läti ja Leedu territooriumide kaitse küsimust, mis on eriti murelikuks teinud Rootsi valitsuse.

Rootsi Sõjateadusteakadeemia

poolt korraldatud uurimuse – „Nationell strategi för närområdet“ (vabas tõlkes: Lähimõbruse rahvuslikust strateegiast) üheks olulisemaks tulemuseks on, et NATO tõenäoliselt ei suuda piisavalt kiiresti reageerida võimaliku sõjalise konflikti puhul Baltimere idakalda riikides, vaid ta seatakse sõnundun tõsiasjade ette.

Veel käsitlevad artikli autorid eraldi Soome kaitset puudutavaid probleeme. Nad tõdeavad, et Soome kaitsejõudude peatulesandeks jääb oma maa kaitsmine. Selleks valitud territoriaalkaitse põhimõtte järgi on kaitsekorralduse valmidusaste rahu ajal suht madal. Ühelt poolt peaks see olema ümbritsevat riiki rahustav, aga teisalt seab see suuri nõudeid valmisoleku eskaleerimise süsteemile. Soome kaitsejõudude rahuaegne suurus on üks väiksemad Euroopas – umbes 30 000 isikut. Nagu Eestiski on Soome üksused rahu ajal peamiselt maavägede väljaõppega seotud. Lahingüksused moodustatakse

vajadusel reservväelastest. Sagedi on viidatud sellele, et täieliku mobilisatsiooni korral võib Soome välja panna umbes 350 000 meest (Eestis tõenäoliselt kuni viis korda vähem) ja võrreldakse seda arvu Soomest rahvaarvult mitmekordselt ja pindalalt palju väiksemate ning geopoliitilise asendi poolest sootuks teistsuguses olukorras olevate riikide palju väiksemaarvuliste **elukutseliste armeede rahua**ja suurustega. See on eksiteele viiv, puudulik ja sihilikuna tunduv võrdlus. Soome pindala on suur, reserve on vaja arvukate punktide kaitsmiseks kogu riigi territooriumil ning ka selleks, et korvata üldse kaotusi ja eriti esimeste löökide läbi saadud kaotusi. Seepärast on vajalik igal aastal kogu võimaliku kutsealuste aastakäigu väljaõpetamine kui tahetakse saavutada vajalik kogus üksusi. Suur reservväelaste hulk näitab ära riigi ja rahva kaitsetahet ja selle heidutav väärtus on üsna suur. Siin on mõtlemisekoht meilegi.

Mõnest raamatust

Pole vist alust väita, et tänapäeval elaks Eestis veel kirjaoskamatuid, kuid 1959. aastal, mil al-lakirjutatu Tallinna Polütehnikumi õpilasena pidi osalema tollal rahvaloendusel loendajana, leidis ligi 800 loendatu hulgas koguni 2 vanemat naisterahvast, üks eestlane ja teine tatarlane, kelle kohta tuli loendusandekes hariduse kohta kirjutada „kirjaoskamatu“. Kahjuks pole ka nüüdsel ajal raamatute lugemine eriti soositud tegevus, peamiselt just nooremate inimeste hulgas, kes ammutavad oma teadmised põhiliselt interneti avarustest ja paljud ka võõrkeelte vahendusel. See kõik on tore ja vahel ka kindlasti kasulik, sest teabe hulk tänapäeval on nii suur, et ka parima tahtmise korral ei ole võimalik isegi mitte enamikku huvitavatest ja kasulikest raamatutest läbi lugeda. Seepärast ongi arukas teha seda valikuliselt ja lugeda neid raamatuid, mis sisu poolest enim huvitavad ja mis annavad kui mitte ainult olulisi teadmisi, siis vähemalt mõtlemissainet. Seda enam, et meie avalikest raamatukogudest on nüüd saadaval selliseid raamatuid, mis 50 aastat oli meie jaoks olematuks tehtud, kuna nende sisu ei olnud vastavuses „maailmarevolutsiooni ideedega“ ehk teisiti öeldes, ei olnud kirjutatud nii „tõeselt“ (loe: pravdalikult), et vale seisaks koos. Allakirjutanu on viimasel ajal lugenud mitmeid raamatuid, millest paari soovitan soojalt ka kõigile neile, kes on huvitatud II maailmasõja sündmustest ja Eesti ajaloost möödunud sajandi keskpaiku, ehk just Eestile 50ne aastast õnnetust toonud ajajärgul. Esiteks julgen soovitada üsna õblukest, ainult 104 lk sisaldavat raamatut, mille autor on **Voldemar Pinn** ja mis kannab pealkirja „Tundmatu Teine Maailmasõda“, alapealkirjaga, „Miks tapeti Hitleri asetäitja Rudolf

Hess?“. Raamatu autor käsitleb 1930ndate ja 1940ndate aastate sündmusi üsna loogiliselt ja kompaktselt. Teisest Maailmasõjast on kirjutatud tohtu hulk raamatuid erinevate maailmavaadete ja suhtumisega autorite poolt. V.Pinni raamat on nende hulgas minu arvates eriline selle poolest, et ta püüab mõeldud sündmusi käsitleda mõtlema inimese seisukohast ja seetõttu püstib küsimusi, mis tänaseni on veel varjus salastuse katte all sõja võitnud mitme suurriigi arhiivides. Üks teine autor, **Viktor Suvorov**, kes samuti põhjalikult on analüüsinud II maailmasõja probleeme ja seda eriti oma kodumaa – Venemaa – tegevuste põhjal, on avaldanud arvamusi, et kui me saaksime teada kogu tõe möödunud sündmustest, siis tuleks ka kogu II maailmasõda puudutav ajalugu täielikult ümber kirjutada. Aga mõelgem siinkohal, miks Kremli praegused peremehed nii vihaselt võitlevad kõigi vastu, keda nad süüdistavad ajaloo ümberkirjutamises? Miks nende endised, sõjaaegased liitlased on sellega vaikides nõustunud ja ka ise varjavad oma arhiivides üle 70 aasta vanuseid dokumente? Lihtsalt mõelge, seda ei tehta ju lihtsalt niisama, selleks peab olema põhjus. Aga eelnimetatud raamatut lugedes, ehk leiata võimaliku vastuse või ka tõenäolise oletatava vastuse nii mõnelegi küsimusele ja need tekitavad omakorda küsimusi mis vajavad vastuseid ja lõpuks peab selguma ka TÕDE!

Teise raamatu autor on Eesti ajaloo kindlasti väga vastuoluline isik – dr **Hjalmar Mäe**, Saksa okupatsiooniaegne Eesti Omavalitsuse juht. H. Mäe oli pärit Virumaalt, oli kahekordne doktor – filosoofidoktor (dr.Phil) kosmilise füüsika alal (Innsbrucki Ülikoolist 1927. a) ja riigiteaduste doktor (dr.Rer.pol.) põhiseadusõiguse alal (Grazi Ülikoolist

1930. a). On õppinud veel ka Viini ja Berliini ülikoolides. Enne sõjaaegses Eestis on töötanud kooliõpetajana, ärimehena, olnud Rahvusliku Keskerakonna, kelle juhiks oli tuntud Eesti poliitikategelane Jaan Tõnisson, liige ja on olnud ka Kaitseliidu propagandapealik. 1930ndate teisel poolel liitus Vabadussõjastele ehk rahvakeeles vapside liikumisega ja abistas neid oma õigusala teadmiste ning hea esinemisoskusega rahvakoosolekutel. Mõisteti K. Pätsi režiimi poolt 20 aastaks vangi ja varsti vabastati amnestia alusel. Omas häid tutvusi Berliini tolleageste mõjukate isikute hulgas ja oskas neid mõistlikult ära kasutada. Asjaolu, et ta oli 1941–1944 nn Eesti Omavalitsuse juht on teinud temast ehk ühe vihatuima tuntud isiku Eesti ajaloo, keda sarjati ja mõniti mitte ainult punaste ja liitrahva poolt, vaid keda tõsiselt vihkasid ka eestkätt balti-sakslased, Eesti teised poliitikategelased nii kodumaal kui ka hiljem emigratsioonis olles. Ta suri 1976. a Austrias, Grazis. Raamat, mille ta kirjutas oma mälestuste põhjal, kannab pealkirja „Kuidas kõik teostus“ ja selles ta kirjeldab nii okupatsiooniaegseid sündmusi Eestis, oma tegevust EO juhina ja ka omi seisukohti rahvusaaslastest oponentide vastu. Olen veendunud, et seda raamatut ei ole võimalik lugeda nagu meelelahutust või nn bestsellerit. Lugesin seda 312 leheküljelist raamatut üle kolme kuu, peamiselt üks peatükk korraga. Pike-mate peatükkide puhul läks ühe peatüki lugemiseks teinekord ka nädal või pisut enamgi. Seda raamatut saab mõistlikult lugeda ainult kaasa mõeldes, loetule juba varasemast teadaolevaid asjaolusid lisades või kõrvutades ja püüdes mõista kogu tolle aja keerukust ja probleeme. Ei andnud ju hitlerlik režiim meile tagasi oodatud iseseisvust –

Eesti oli kõik need aastad vaid osake nn „idaterritooriumist“, siin valitses kindralkomissar Karl Sigismund Litzmann ja valitsesid SD ning Gestapo. Ometi need inimesed, kes elasid tol ajal Eestis võivad kinnitada, et võrreldes „Eesti rahva kannatuste aastaga 1940–1941“ oli saksa okupatsioon hulga talutavam. Eesti oli vist ainus sakslaste poolt idas okupeeritud riik, kus taoline „omavalitsus“ oma direktoriu-midega sai tegutseda. Meie lõunanaabrid lätlased ja leedulased sellist vabadust ei saanud, neid juhtisid kindlalt sakslased, kasutades muidugi ära ka mõningaid kohalikke tuntumaid tegelasi. Loomulikult on iga mälestuste-raamat paratamatult ka subjektiivne, sest inimloomusele on vist enesekriitika ja eriti selle avalik tunnistamine üsna vastuvõetamatu ja alati püütakse seetõttu ennast paremana näidata ning sellega tuleb ka arvestada. Aga kui poolgi H. Mäe mälestuste-raamatus on tõi (ja allkirjutanu on pea veendunud, et see nii on) siis pole meil küll põhjust oma rahvusaaslast mustata ega halvustada vaid pigem tuleb tema tegevust tunnustada. Seda ei saa teha emotsioonide põhjal ja isegi mitte välise (sageli olude poolt sunnitud) asjaolude alusel, vaid ainult kainelt kaalutledes ja mõistusega. Aga eks igaühel on õigus oma arvamusele ja õigus omi seisukohti ka ise kujundada. Tundub olevat kahtlase väärtusega hinnang, et nimetada inimest, kes võimaluste piires püüdis teha kõik võimaliku oma kodumaa ja oma rahvusaaslaste hüvanguks – nimetada kollaborationistiks? Nagu öeldakse, et ilu on vaataja silmades, nii võib parafraaseerida, et tõde on mõtleja peas.

Head lugemist!
Rein Kikas

Kindral-leitnant Paul-Adolf Lille sünnist möödus 130 aastat

Kolmapäeval, 25. jaanuari hommikul suundusid Valgamaa maleva, Naiskodukaitses Tõrva jaoskonna ja Helme vallavalitsuse esindajad ning ümberkaudsed isamaaliselt meelestatud inimesed Helme vallas asuva endise Roobe veski juurde, tähistamaks teeneka sõjamehe, kindral-leitnant Paul-Adolf Lille, VR I/2, 130. sünniaastapäeva. Kohale tuli ka Valga maavanem Margus Lepik.

Saabujad kogunesid Eesti Vabadussõja kangelase P.-A. Lille auks paigaldatud mälestustahvli juurde. Selle kõrval seisid auvalves kaitseliitlased. Hetkelise vaiguse järel süüta-sid Helme vallavanem Tarmo Tamm ning ehitus- ja majandusnõunik Andres Jurs tahvli jalamil mälestusküünlad. Nende värelevate leekide kumas meenutas allakirjutanu kindral-leitnant Paul-Adolf Lille noorusaastaid, õpingutega seonduvat ning võitlusteed Vene-Jaapani sõjas, Esimeses maailmasõjas ja mõistagi Eesti Vabadussõjas.

„Kindralleitnant Paul-Adolf Lill sündis 25. jaanuaril 1882. aastal Helme kihelkonnas Jõgeveste vallas Roobe veski omaniku pojana. Peres oli Paul-Adolfile lisaks veel üks tütar ja poeg,“ alustas kõneleja. Järgnevalt lisas ta, et 1891. aastal astus Paul-Adolf Jõgeveste valla-kooli. Seejärel õppis ta Helme kihelkonnakoolis ja kuni 1899. aastani Valga linnakoolis. Suh-teliselt vaese noorukina ot-sustas Lill 1901. aastal asuda õppima Vilno (Vilniuse) sõja-

FOTO: V. Jaska

kooli. Selles õppeasutuses oli tol ajal õppimine tasuta. 1904. aastal lõpetas Paul-Adolf selle kooli väga heade tulemustega. Talle omistati nooremleitnandi auaste ning tunnustuseks kuldne taskukell. Et ohvitserina edasi jõuda, õppis Lill aastatel 1908–1911 St. Peterburgis olevas Nikolai Kindralstaabi Akadeemias. Muide selle kõrgema sõjalise õppeasutuse on omal ajal lõpetanud 13 eestlast. Neist kaheksa jõudsid välja kindrali auastmeni. Pärast nimetatud akadeemia edukat lõpetamist, jätkas Lill teenistust Odessa sõjaväeringkonnas ja seejärel Krasnojarski jalaväepolgus, mille rahuaegne garnison asus nendel aegadel Tartus. 1914. aasta oktoobris langes Paul-Adolf Lill sakslaste kätte vangi. Vabadusse pääses ta alles 1918. aasta detsembris. Vabanenuna naasis ta pikemalt mõlemata Eestisse ja rakendas akadeemias omandatud teadmised ja oskused Eestimaa punastest

okupantidest vabastamiseks. Ta oli Eesti Vabadussõjas operatiivstaabi operatiivosakonna ülem. Oktoobris 1919 pidi Lill täitma ka tagavaravägede ülema kohuseid. Lisaks nimetati ta ka Sõjanõukogu liikmeks. Eesti Vabadussõjas osutatud teenete eest autasustati Paul-Adolf Lille I liigi 2. järgu Vabadussõja ning Vabadussõja mälestusmedaliga. Lisaks anti talle veel 300 000 marka ja 48 hektari suurune talu Harjumaal, Valtu mõisas. Tema rinda ehtisid ka mitmed välismaa ordenid ja medalid. 1920. aastal asus Paul Lill täitma Kindralstaabi valitsuse ülema kohustusi. Sama aasta 2. augustist sai temast aga juba Sõjavägede staabiülem. 1933. aasta 21. oktoobril kutsus riigivanem Konstantin Päts Lille oma valitsusse kaitseministriks. 1937. aastal nimetati sõjainistri ametikohaks. 1938. aasta veebruaris ülendati Paul-Adolf Lill kindral-leitnandiks. 12. oktoobril 1939.a lahkus Lill sellelt ametikohalt. Põhjuseks oli see,

et talle olid vastuvõetamatud NSV Liiduga sõlmitud baaside lepingu tingimused. Lille edasine elutee kujunes traagiliseks. Talle lõpetati pensioni maksimine ja ta tõsteti välja oma Gonsiori tänavas olevast korterist ning 14. juunil 1941.a küüditati koos õe Olgaga Venemaale ja saadeti Sverdlovski vangilaagrisse. Põhjuseks toodi tema tegevus Eesti Vabadussõjas ning sõjainistrina töötamine. 13. märtsil 1942.a aastal kindral-leitnant Paul-Adolf Lille toimik suletakse. Põhjuseks süüaluse surm. Tema viimane puhkepaik on teadmata. Kuid isamaa oma kuulsat kindralit ei unusta. Valga maavanem Margus Lepik rõhutas oma sõnavõtus, et Valga maakonnas ja Helme vallas tehakse kõik selleks, et meie vabaduse ja sõltumatuse eest võidelnud inimesi ei unustataks. „Au kindral-leitnant Paul-Adolf Lillele. Eesti maa ja rahvas ei unusta Sinu teeneid,“ ütles Lepik ja asetasku sõjamehe mälestustahvli jalamile lillekimbu. Helme vallavanem Tarmo Tamm avaldas veendumust, et sellest piirkonnast võrsunud kuulsate inimeste tööd ja tegemised ei vaju unustuste hõlma. Temagi tänas Eesti Vabadussõja sangarit lillesülemi ja hetkelise leinaseisakuga. Lillivaneku Paul-Adolf Lille 130. sünniaastapäevaks asetasku ka KL Valgamaa Maleva ja Helme üksikkompanii esindajad.

Vello Jaska
Valgamaa Maleva
teavitusepealik

IN MEMORIAM ALIINE ROID /NÕMMKÜLA/ 02.12.1920 - 22.01.2012

Aliine Roid sündis Raplamaal Raikkülas. Aliine oli toonases mõistes suure talu laps. Kuid juba üheksa-aastasena pidi ta kogema sõjaeelse vabariigi areneva kapitalismi ebaõiglust — lüüks oksjonihäämri alla ja armsast kodutalust tuli lahkuda. Elu põhi-väärtusi hakkas Aliine mõistma juba väikese tüdrukuna: olla aus enese ja teiste vastu, olla aus isamaa ees. Neid aateid õppis ta eneses alal hoidma ja teistega jagama siis, kui temast oli saanud Raikküla koolis kodutütar. Ja neid aardeid kandis ta eneses läbi aja-

lootormide päevani, mil möödus aastakümneid kooliõpetaja proua soovitud järginud pisikesi Aliine pühalikku töotuse andmisest, olla surmani truu oma kodule ja kodumaale. Heites pilku meie riigi algusaegadele jutustab Eesti kogenuim kodutütar Aliine Roid: „Siis oli isamaa aade püha, eestlaseks olemine oli püha, Eesti vabariigi aastapäev oli püha. Ja mitte kellelgi meist ei tulnud ealeski mõt-tesse oma tundesuurust, vahel oma liigutuseparaidki häbeneda. Mitte keegi meist ei naernud oma aatelisuse üle“. Kodutütest pidi kasvama hea perenaine, oma tulevase kodu hea hoidja. Nii õpiti koos pirkate küpsetamist, tordi valmistamist, „pikkpoisi“ tegemist. Alatiseks oli Aliinele meelde jäänud üks suur vaip, mille ta oma kättega oli ristpistes tikkinud. „Vabariigi aastapäeva kõrval oli teine tähtis päev emadepäev, kus kõik kodutütred emasid austasid ja neile lilli kinkisid,“ meenutas Aliine. Kui Aliine sirgus neiuks, astus ta Naiskodukaitsesse. Õpetaja küsimusele, kas naiskodukaitsjad ka relvi käes hoidsid, vastas Aliine, et kuigi tema tulevane abikaasa oli kirglik jahimees ja soovis, et kaasagi kord püssi kätte võtaks, pole ta seda kordagi teinud. Saksa okupatsiooni ajal, 1942. aastal, alustas Aliine leeriteed Rapla Maarja kirikus, kus ta käis jalgrattaga. Pärast leerikooli otsustas Aliine asuda kasvatajaks Imastu lastekodusse. Ta alustas teed Tapa poole. Ümberringi oli surmakülvav sõda. Tapale jõudis ta päeval, mil venelased linna pommitasid. Ta leidis peavarju ühes tühjas puuelamus, kuid üks saksa ohvitser soovitas tal seal lahkuda, sest saksa lennukid pöörduvat varsti tagasi. Aliine kuulas nõuannet ja asus tagasiteele ning majale langeski mõne hetke pärast pomm. Varsti kutsuti Aliine Raikkülast Suure-Jaani, kus ta leidis tööd teenijana. Sellest ajast olid talle meelde jäänud mälestused koh-tumistest helilooja Villem Kappiga. Saksa okupatsioonivõimu töö-amet hakkas Aliinet taga otsima, et teda „ida-ala“ odava tööjõuna nn. „Suur-Saksamaale“ tööle saata. Traagiliselt 1944. aastal, mil paljud rahvusaaslastel olid sunnitud punaväe surmaahvardusel oma kodusid maha jättes „suure vee“ taha põgenema, kutsus Suure-Jaani põgenenud Urveste kirikuõpetaja ka Aliinet kaasa Ameerikasse. Aliine otsustaski pagejatega ühineda, ent kui ta nägi armsat Kehtna teeotsa, palus ta auto peatada mahaminekuks. Auto koos põgenikega kadus silmapiiri taha ja Aliine tuli tagasi Raikkülla. Taas tuli ette võtta ohtlik teekond Viljandisse. Eluga kohale jõudnud, suundus Aliine kohaliku masina-traktorijaama, kus ta kord elupäästvad traktoristi paberid sai. Seekord aga sai ta hoopis kokaks.

1947. aastal oli ilusaim sündmus tema elus, kui kingsepast peig-mees Johannes ja Viljandi Jaani kirikus altari ette viis. See oli aeg, mil paljude hinges oli hirm. Koos abikaasaga hakati 1947. aastal Viljandis Kolde tänavale maja ehitama ja juba 1950. aastal asuti elama oma uude ilusasse kodusse. Seejärel rajati ka kaunis ja liigirohke koduaed, kus kasvab haruldasi ilupõõsaid ja kauneid lilli alates lihtsast rukkilillist ja lõpetades roosidega. Töö järgnes edutamise, lihtsast müüjast osakonnajuhatajani Viljandi Tarbijate Kooperatiivis.

Need olid ilusad ja õnnelikud aastad koos tööka abikaasaga. 1978. aastal suri abikaasa, järgneval aastal suri ema, seejärel öde. Elurõõmsa ja tegusa inimesena ei kaotanud Aliine pinda jalge alt. Ta asus appi oma õetütrelle, kellega koos elati Kolde tänavale kodus. Aliine oli üks esimesi, kes peale Eesti riigi iseseisvuse taastamist liitus kodutütarde liikumisega, olles ka sõprade seltsi rajamise juures. Aliine jääb meie kõikide südamesse meelde suurepärase inimesena ja oma lauluhäälega mida ta demonstreeris veel eelmise aasta 15. detsembril sõprade seltsi jõuluõhtul ja seda 91aastasena. Tema pikk elutee on lõppenud. Kodumaa, mida ta nii väga armastas, võtab ta põrmu oma rüppe. Puhka rahu!

Kerstin Käärik

Sakala Noorte Kotkaste ja Kodutütarde Sõprade Seltsi nimel

Palju õnne!

Mait VAHEOJA	25
Valev KASKA	83
Raimund TOOM	87

OMA MAA

Tellimisnumber 00911

Toimetus	KL Sakala Malev Peetrimõisa 71024 Viljandimaa
Väljaandja	Kaitseliidu Sakala Malev pealik mjr Kalle Köhler, lauatel 717 9201, faks 717 9200, e-mail: oma.maa@mail.ee
Toimetajad	Rein Kikas 5331 3274, e-mail: rein.kikas@mail.ee Kerstin Käärik 522 1866, e-mail: kerstin.kaarik@mail.ee